

BARNAFRID
LINKÖPINGS UNIVERSITET**Socialdepartementet**
s.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till: s.sof@regeringskansliet.se

Remiss: S2023/05071

Remissvar För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)

Barnafrid, nationellt kunskapscenter om våld mot barn svarar på denna remiss som en del av Linköpings universitet.

Sammanfattning av synpunkter

Barnafrid har avgränsat sina svar till att enbart omfatta de bedömningar och förslag där Barnafrid ämnat yttra sig. De förslag som inte nämns i detta remissvar tillstyrker således Barnafrid i sin helhet.

Då utredningar tillsatts gällande översyn av SiS och HVB lämnar Barnafrid till viss del dessa frågor.¹ Barnafrid ser mycket positivt på och välkomnar att regeringen tagit beslut om att reformera vården på både SiS och HVB. Det är av yttersta vikt att säkerställa att barn och unga som placeras utanför hemmet får en trygg, säker och god vård. Att barn som placeras utanför hemmet utsätts för våld och/eller inte får sina behov tillgodosedda är oacceptabelt.

Barnafrid ser positivt på ansatsen i utredningen men noterar med oro bristen på tydliga prioriteringar mellan olika förslag, som i sig är relevanta. Detta kan leda till arbetet att reformera samhällsvården blir splittrat, ineffektivt och drar ut på tiden i bristen på resurser. Detta är inte heller acceptabelt utifrån placerade barns perspektiv.

Som Barnafrid tidigare påtalat i samband med remissvaret för utredningen En uppväxt fri från våld, ser Barnafrid behov av att förstärka befintliga stödsystem och säkerställa att resurser prioriteras till verksamheter som direkt arbetar med barn och unga samt de yrkesverksamma. Resurser för övergripande styrning och passiv uppföljning bör hållas minimala.

¹ En reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård, Dir 2024;13. Stärkt trygghet och säkerhet för barn och unga i hem för vård eller boende Dir 2024:18

Gällande förslagen välkomnar Barnafrid särskilt de förtydliganden som gjorts och då särskilt kring lagstiftningen. Det är av stor vikt att när förslag ska realiseras att detta följs av en nogsam analys i relation till andra pågående lagförslag och utredningar rörande barn i samhällsvård.

Det vore önskvärt att förändringarna som initieras utifrån utredningen så långt det är möjligt görs gemensamt och samordnat för att underlätta tillämpningen. Förslagen behöver följas av omfattande information- och kunskapsinsatser längs hela vårdkedjan från konkretisering av genomförandet till implementering och uppföljning. Berörda myndigheter, regioner, kommuner och yrkesverksamma behöver beredas tid och resurser för att kunna vara väl förberedda inför när ändringarna träder i kraft. Det är omfattande förändringar som pågår inom Sveriges samhällsvård och förändringarna behöver ske i samklang och genomföras med en nogsam planering för alla nivåer såväl nationellt, regionalt, kommunalt och på enskild verksamhetsnivå. Samtliga nivåer behöver ges förutsättningar för att kunna ro förändringarna iland så att de får avsedd effekt.

4. Nationell styrning och uppföljning

Barnafrid har vid ett flertal tillfällen lyft fram behovet av mer nationell samordning, styrning och struktur. Barnafrid välkomnar därför särskilt dessa förslag. Det behöver finnas en röd tråd för samordningen som utgår ifrån nationella strukturer. Det är oerhört viktigt att ha en nationell enhetlighet gällande samhällsvården. Barn och unga har rätt att få tillgång till samma stöd oavsett var i landet barnet eller den unge bor eller var i landet barnet eller den unge erhåller vård.

Barnafrid vill påminna att i utredningen *En uppväxt fri från våld* finns ett förslag att Regeringen ser över möjligheten att låta Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt kunskapscentrum) och Jämställdhetsmyndigheten ingå i Rådet för styrning med kunskap i enlighet med Förordning (2015:155) om statlig styrning med kunskap avseende hälso- och sjukvård och socialtjänst. Detta är en viktig komponent i arbetet att samordna kunskap om metoder och arbetssätt samt kunskap- och kompetenshöjande insatser. Nationella kunskapscentra kan även ha en viktig roll i stödandet för uppbyggandet av regionala strukturer som kan stödja verksamhetsnära kunskapsutveckling och implementering av evidensbaserade metoder.

4.4.8 Forskning

Barnafrid ser även särskilt positivt på att vikten av forskning lyfts fram. Forskningen är en central komponent i reformerings- och utvecklingsarbete och bör resurssättas parallellt med genomförandet av förslagen. Det är viktigt att sträva efter samskapande forskning där målgruppen involveras.

Vidare är det viktigt att låta forskarna få tillgång till data som samlas om barn och unga i samhällsvård i syfte att möjliggöra vetenskaplig forskning och utvecklingsarbete på vetenskaplig bas.

5. Socialnämndens ansvar för en stärkt vårdkedja

5.5.5 Ny reglering för LVU i det egna hemmet

Barnafrid vill här tillägga vikten av att förslagen om förändring i lagen kring LVU i det egna hemmet följa av informations- och kunskapsinsatser samt en vägledning kring förändringen. Barnafrid föreslår att Socialstyrelsen får i uppdrag att göra en kartläggning kring tillämpningen, om förslaget kommer att gå igenom, för att följa upp om förslaget tillämpas såsom lagstiftarens intentioner.

5.5.6 Socialnämndens ansvar för att noga följa vården tydliggörs

Barnafrid välkomnar förslaget om att lägga till krav på att fråga om våldsutsatthet vid uppföljning av vården. Barnafrid vill poängtera vikten att yrkesverksamma som möter barn har tillräcklig kunskap gällande våld mot barn samt våld som utövas av barn och unga. Det är av yttersta vikt att yrkesverksamma som frågar barn kring våldsutsatthet och våldsutövning även har en kunskap i hur de ska hantera och gå tillväga om de möter ett barn som berättar om våldsutsatthet/våldsutövning.

Barnafrid föreslår att även IVO vid varje frekvenstillsyn och i enkäter till barn och unga ställer frågor om eventuell våldsutsatthet/våldsutövning samt även kartlägger barnens eventuella våldsutsatthet/våldsutövning.

Gällande uppföljning av vård anser Barnafrid att det bör läggas till ett minimikrav på att socialnämnden ska besöka barnet på boendet inom en månad efter placering. Det behövs en tydlig vägledning och styrning kring hur uppföljningen bör gå till samt hur barns rättigheter att ta del av information samt hur barns delaktighet ska säkerställas i uppföljningen.

5.5.7 Socialnämnden ska följa upp om hälsoundersökning och bedömning av extra anpassningar eller särskilt stöd i skolan har genomförts

Barnafrid föreslår att ge IVO och Skolinspektionen ett gemensamt uppdrag i att följa upp att detta förslag i lagstiftningen får en avsedd effekt. Det vore önskvärt i ett sådant uppdrag att även överväga att inkludera andra förslag gällande när socialnämnd och skola behöver samverka.

5.5.10 Socialnämnden ska anmäla till IVO om de misstänker att ett tillstånd kan behöva återkallas

Barnafrid vill här poängtera vikten av att utforma tydliga nationella kriterier.

Barnafrid vill även lägga till ett krav på att socialnämnder innan en placering utanför det egna hemmet i en boendeform som kräver tillstånd kontrollerar att

verksamheten har ett aktuellt tillstånd.

6 Stärkt kvalitet i familjehemsvård

6.6.11 Tillstånd till familjehem ges av socialnämnden

Barnafrid anser att detta förslag kommer att kräva en nationell styrning av förfarandet från ansökan, utredningens genomförande till beslut och uppföljning. Förfarandet behöver styras nationellt för att nå en enhetlighet över landet. Det kommer även att krävas att socialnämnderna ges så bra förutsättningar som möjligt att kunna genomföra detta med en tydlig nationell vägledning och med tillräckliga resurser.

6.6.14 Utredning av tillstånd ska inledas skyndsamt och max ta sex månader.

I detta förslag föreslås även att ett beslut om att inte inleda en utredning inte ska kunna överklagas. Barnafrid vill här framföra att det är önskvärt att det till sökanden tydligt kommer framgår vilka kriterier som är aktuella i de fall bedömningen blir att inte inleda utredning.

6.6.19 Familjehem är skyldiga att underrätta socialnämnden om deras förutsättningar ändras

Såsom framförts ovan är det även här viktigt att kriterierna tydligt framgår och att det tas fram nationellt.

6.6.20 IVO ska underrätta socialnämnden om utredning eller beslut av återkallelse

Barnafrid föreslår att överväga om detta förslag även borde gälla samtlig samhällsvård där tillstånd är ett krav samt SiS.

6.6.22 Uppdrag till IVO om tillsyn av familjehemsvården

Barnafrid föreslår att IVO ges ett särskilt tillsynsuppdrag att en viss tid efter att förslagen vinner laga kraft för att säkerställa efterlevnaden och eventuella behov av förändringar.

6.6.23 Förslag för att öka användandet av nätverkshem

Barnafrid välkomnar särskilt förslaget kring en större tydlighet av barnets bästa dvs att barns bästa ska vara avgörande. Barnafrid vill här påtala att barns bästa alltid borde vara det som är avgörande. Gällande nätverkshem kan det vara särskilt viktigt då ett nätverkshem inte per automatik är det som är bäst för barnet såsom exempelvis vid hedersrelaterade ärenden.

8 Stärkt kvalitet i HVB och stödboende

8.6.3 Stöd för lämplighetsbedömning vid inskrivning i HVB

Såsom Barnafrid påtalat ovan så är det viktigt att det i stödet tydligt framgår att socialnämnder särskilt ska kontrollera att uppgifterna i tillståndet matchar barnet

eller den unges behov.

8.6.4 Stöd för systematiskt kvalitetsarbete och grundläggande förutsättningar för god kvalitet

Barnafrid vill här ge medskick att begreppet god kvalitet behöver tydliggöras.

Barn och ungas delaktighet i det systematiska kvalitetsarbetet i samhällsvården behöver säkerställas bland annat i ett kunskapsstöd.

8.7.4 Yrkesresan som plattform för introduktion och kompetensutveckling i HVB och stödboende

I en introduktion och kompetensutveckling gällande boendeformer inom samhällsvård är det särskilt viktigt med kunskap om våld och trauma. Barnafrid digitala utbildning basprogram om våld mot barn skulle kunna kompletteras med en digital fördjupningsutbildning gällande personal inom samhällsvården såsom inom HVB och stödboende. Barnafrid kommer under våren 2024 presentera en sådan utbildning för personal inom förskola och har planerat för att även utforma utbildningar för familjecentraler och familjerätt.

9 Tillgång till jämlik hälso- och sjukvård och tandvård

9.6.2 Ändringar av lagen om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet

Barnafrid anser att det är viktigt att det finns en systematisk och strukturerad uppföljning av genomförda hälsoundersökningar av regionerna för att säkerställa, bibehålla och utveckla vårdens kvalitet samt bidra till forskning och utveckling. Barnafrid anser att det borde vara ett krav att hälsoundersökningar i första hand genomförs av en barnläkare och i andra hand en allmänläkare med vidareutbildning specifikt om hälsoundersökningar av barn och unga placerade i samhällsvård.

9.7.7 SiS ges möjlighet att ta initiativ till SIP på samma sätt som kommun och region

Barnafrid föreslår att även HVB, stödboende, särskilt boende LSS, skyddat boende och behandlingsfamiljer ges denna möjlighet.

10 En väl fungerande skolgång

10.5.2 Obligatorisk kunskapsbedömning av barn och unga i samhällsvård

Barnafrid vill här påtala vikten av att även barn och unga som inte har svårigheter uppmärksammas och får det stöd de behöver för att nå målen utifrån deras individuella förutsättningar.

10.5.3 Skyldighet för socialnämnden att underrätta rektor om behov av bedömning.

Barnafrid anser att skrivelsen om det inte anses obehövt behöver följas av tydliga

kriterier för i vilka fall det kan vara aktuellt.

11 Fortsatt samhällsvård efter 18 års ålder och stöd efter samhällsvård.

11.6.4 Stöd till vårdnadshavare när barnet flyttar hem

Barnafrid välkomnar särskilt detta förslag då det är en av förutsättningarna för en god eftervård. Barnafrid vill gärna se ett särskilt stöd och vägledning kring detta där Socialstyrelsen kan vara en lämplig myndighet för att utforma det.

För Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn
Linköping 20 mars 2024.

I detta ärende har Laura Korhonen centrumchef beslutat. I handläggningen har Maria Johansson varit föredragande.